

Klasse!lezen

Het is op dit moment een grote uitdaging voor menig leerkracht om op een adequate manier aandacht te geven aan de ondersteuningsbehoefte van individuele leerlingen ten aanzien van het technisch leesonderwijs. Goede differentiatie en het omgaan met verschillen stelt de leerkracht regelmatig voor dilemma's. Binnen het standaard lesaanbod vinden veel leerkrachten het moeilijk om op een efficiënte en effectieve wijze vorm te geven aan deze verschillen tussen leerlingen. Veel leerkrachten ervaren een gebrek aan tijd om elk kind ondersteuning op maat te geven.

Klasse!lezen wil een antwoord zijn op deze uitdaging voor leerkrachten.

De Werkwijze van Klasse!lezen

Uitgangspunten

Groepsomvang:	De hele groep.
Teksten:	Motiverend, leeftijdsadequaat, op het streef-AVI-doel van de groep of hoger. Afhankelijk van de doelgroep, teksten van 100 – 300 woorden. De teksten kunnen korte artikelen zijn, korte verhalen, gedichten, informatieve teksten of delen van een boek in het kader van leesbevordering. Het belangrijkste is dat de teksten betekenisvol zijn en aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen.
Voor wie:	Klasse!lezen is vooral bedoeld voor het aanjagen van de technisch leesvaardigheid van de leerlingen in groep 3, 4 en 5. Hierbij wordt leesbegrip gebruikt als aanjager voor de leesmotivatie en de betrokkenheid op de tekst. In de bovenbouw kan Klasse!lezen echter ook gebruikt worden als pre-teaching voor wereldoriëntatievakken zodat een gebrek aan technisch leesvaardigheid de leerervaring niet frustreert.

Activiteiten		Tijd in min.
Start: Terugblik op de vorige les Doel van de les		3
Motiverende activiteit Voorbeeld: Boekenroddel (Aidan Chambers, 2009)		3
Leerlingen betrekken bij de tekst Oriënteren op de te lezen tekst		3
Voorlezen door leerkracht Het goede voorbeeld (bijwijzen verplicht) Strategieën op tekstniveau (o.a. hardopdenkend voordoen)		3-5
Oefenen op woordniveau Woordenschat Strategieën op woordniveau		3-5
Stillezen A/B Leerlingen	Koorlezen C/D/E leerlingen Bijwijzen verplicht	3
	Duolezen C-leerlingen	Tutorlezen D/E leerlingen
Gezamenlijke afsluiting Presentaties Evaluatie: doel bereikt		3-5
		Totaal max 30 à 35

Voorafgaand aan de les:

- Wat hebben we de vorige keer gedaan?
- De leerkracht geeft het doel aan van de les. Wat willen we vandaag samen bereiken? Wees helder in wat je van de leerlingen verwacht ten aanzien van de inhoud van de les en wat je verwacht inzake de samenwerking in de groep, in de duo's of van de tutor en de tutee.

❑ Fase 1: Motiverende activiteit

Enthousiaste lezers krijg je alleen als het lezen ook uitdagend wordt gemaakt. Bij de start van de les is er dus altijd ruimte voor een korte leesbevorderende activiteit die de leesmotivatie versterkt. Bij de keuze van de activiteit probeer je zoveel mogelijk aan te sluiten bij de tekst die gelezen gaat worden en het doel dat je nastreeft. Wil je bijvoorbeeld een schrijver centraal zetten en deze lanceren in de groep, dan is een activiteit als de boekenroddel (Aidan Chambers) een prima middel om kinderen te motiveren om actief de tekst te gaan lezen.

Hooguit 3 minuten

❑ Fase 2: Leerlingen betrekken bij het verhaal/de tekst

Presenteer het boek. Laat de voorkant zien. Heb je al eens eerder iets gelezen van deze schrijver. Oriëntatie op de te lezen bladzijde. Is er een illustratie? Vertelt die al iets van het verhaal? Is er een titel? Weet je zo al iets van het verhaal? Hoe denk je dat het verhaal gaat lopen? Heb je zelf al eens zoiets meegemaakt? (voorkennis activeren, voorspellen, vragen stellen). Enthousiasme voor het lezen wordt versterkt als kinderen zich kunnen verbinden aan de tekst. Het nieuwsgierig maken naar de te lezen tekst is een belangrijk doel van deze fase. *Hooguit 3 minuten*

❑ Fase 2: Voorlezen

De leerkracht leest met veel enthousiasme voor. De leerlingen wijzen bij. De leerkracht leest op een leeftijdsadequaat tempo voor met aandacht voor zinsmelodie, interpunctie etc. De leerkracht is rolmodel waaraan kinderen zichzelf kunnen optrekken en waaraan ze zich kunnen spiegelen. Na het voorlezen besteedt de leerkracht aandacht aan de inhoud van de tekst en wordt er gepraat over hetgeen gelezen is. Hadden we het goed voorspeld? Begripsvragen stellen zoals: Heb jij dat al weleens meegemaakt? Lust jij dat ook? Durf jij dat? (Leerlingen betrekken bij de context) *3 à 5 minuten*

❑ Fase 3: Woordniveau

Afhankelijk van het AVI-niveau en van hetgeen de klas nodig heeft, zoekt de leerkracht samen met de leerlingen woorden van een bepaalde categorie of met een bepaalde leesmoeilijkheid uit de tekst en schrijft ze op het bord. Hiermee kort wat oefeningen doen, zoals bijv.: een rijmwoord zoeken; woorden combineren; een zin met 2 woorden maken etc. Daarna de woorden samen hardop lezen (ook van beneden naar boven). Wanneer de afnamemomenten voor de DMT naderen dan is het ook een idee om hierbij de stopwatch te gebruiken om kinderen te laten wennen aan het "tempo"aspect (Inzetten van bijvoorbeeld "treintjeslezen" of "racelezen" is hierbij een optie).

In deze fase kan de leerkracht ook aandacht besteden aan woordenschat. Woorden die elementair zijn voor het leesbegrip worden kort besproken en in een betekenisvolle context geplaatst. Indien deze woorden veelvuldig voorkomen in andere contexten kunnen deze woorden op de woordmuur geplakt worden of in de woordenbus gestopt worden, zodat ze op een later moment opnieuw aangeboden kunnen worden.

3 à 5 minuten

❑ Fase 4: Samen lezen

C/D/E-lezers gaan met de leerkracht Koorlezen: de leerkracht en de leerlingen lezen allemaal tegelijk de tekst nog een keer hardop. De leerlingen wijzen bij (Herhaling). De A/B-lezers gaan zelfstandig stillezen in hun eigen leesboek.

De Leerkracht sluit deze fase af met een korte instructie op de volgende fase. Hierbij moet het ten aanzien van de leerlingen duidelijk zijn:

- Wie doet wat. Welke activiteit?	(Wie doet wat)
- Welke teksten lezen ze? Welke opdracht?	(Wat)
- Op welke wijze moeten zij de taak uitvoeren	(Hoe en Doel)
- Met wie moeten, mogen zij samenwerken	(Alleen/samen)
- Bij wie en wanneer kunnen zij hulp krijgen	(Hulp)
- Hoeveel tijd er voor de opdracht staat	(Tijd)
- Wat gebeurt er na afloop; welk vervolg	(Uitkomst/vervolg)
- Wat zij moeten doen wanneer zij klaar zijn	(Wat indien klaar)

❑ Fase 5: In tweetallen lezen

Duo-lezen en tutorlezen en stillezen:

Afhankelijk van het leesniveau worden de kinderen ingedeeld.

- A- en B-niveau lezen in hun eigen stilleesboek. (Aandachtspunt: stillezen vindt plaats vanaf AVI beheersingsniveau E 4, of AVI instructieniveau M5. Dit betekent dat in groep 3 en 4 de A/B-leerlingen, indien ze dit niveau nog niet hebben behaald, zelfstandig hardop lezen in een eigen gekozen boek.)
- C-niveau: duo-lezen. D-/E-niveau: tutorlezen. Tutoren worden gekozen uit de A-/B-leerlingen en krijgen, voorafgaand aan de invoering van het Klasse!lezen, instructie in de vaardigheden die de tutoren moeten hebben. Een keer in de 6 à 8 weken volgt er een tussenevaluatie met de tutoren.

Duo-lezers: de tekst wordt nog een keer gelezen door homogene tweetallen. Duo-lezen: om de beurt de tekst lezen, elkaar voorzeggen bij haperen. De duo-lezers maken afspraken over het om de beurt lezen. Het kan om de regel of om een paar regels, of ze maken een afspraak dat er wordt gelezen tot de punt. Aandacht voor tempo, toon, interpunctie).

Tutor-lezers: heterogene tweetallen. Voor-koor-door-aanpak: de tutor leest de tekst nog een keer voor, de tutee wijst bij. De hele tekst is voor zwakke lezers teveel. De tutor en de tutee maken afspraken over het aantal regels dat ze per keer doen. Op die manier is het te behappen voor de zwakke lezer. Vervolgens lezen tutor en tutee de tekst samen hardop. Hierna leest de tutee de tekst zelfstandig hardop waarbij de tutor ondersteunt en voorzegt bij haperen. Uitgangspunt is hierbij dat de tutee niet aan het worstelen komt en geen faalervaringen opdoet. Succeservaringen zijn cruciaal.

In deze fase is het handig om gebruik te maken van een time-timer. Alle kinderen blijven doorgaan met oefenen/herlezen totdat de afgesproken tijd om is.

Totaal 8 à 10 minuten.

❑ Afsluiting:

Presentaties:

1 of meerdere duo's mogen laten horen hoe het samen klinkt en krijgen van de klas en de juf/meester positieve feedback. Uitgangspunt is het creëren van succeservaringen en de ervaring dat oefenen daadwerkelijk helpt om de eigen leesvaardigheid te verbeteren.

Evaluatie:

- Doel: Hebben we het doel van vandaag bereikt? Was de opdracht voldoende duidelijk?
- Samenwerkingsvaardigheden/groepsproces: Hoe is het samenwerken gegaan in duo's? Hebben groepjes elkaar kunnen ondersteunen? Zijn er nog aandachtspunten ten aanzien van het samenwerken. Wat betekent dit voor de rol van de duopartner, tutor, tutee?

Verantwoording

Klasse!lezen is gebaseerd op onderstaande uitgangspunten:

<ul style="list-style-type: none"> - Betekenisvol leren - Strategisch leren - Sociaal leren 	Uitgangspunten interactief taalonderwijs zoals die ook uitgewerkt zijn in het Protocol Leesproblemen en Dyslexie (Hanneke Wentink en Ludo Verhoeven, 2004).
<ul style="list-style-type: none"> - Directe instructiemodel 	Thoni Houtveen e.a.
<ul style="list-style-type: none"> - Convergente differentiatie 	Reezigt, Houtveen en van de Grift (2001)

Betekenisvol leren

De leerkracht heeft een belangrijke rol in het creëren van de leesomgeving waarin kinderen zich kunnen herkennen en waar zij in aanraking komen met teksten die betekenisvol zijn en aansluiten bij de interesses van de kinderen. Motivatie is een van de belangrijkste aanjagers van leessucces bij kinderen. Het is daarom belangrijk dat kinderen voorafgaand aan de les zicht krijgen op hetgeen ze gaan leren en waarom het belangrijk is dat ze dit gaan leren. Als kinderen op deze doelgerichte wijze les krijgen vergroot dit de betrokkenheid bij het leren lezen en deze betrokkenheid draagt bij aan betere leesresultaten omdat kinderen intrinsiek gemotiveerd worden.

Een belangrijk aspect daarbij is het aansluiten bij de belevingswereld van kinderen. De teksten die gebruikt worden kunnen daarom ook in overleg of na voorspraak van de leerlingen gekozen worden. Op deze manier is de betrokkenheid en het eigenaarschap van de kinderen groot. Indien leerlingen ideeën aandragen voor teksten, boeken of artikelen die gebruikt kunnen worden, is het natuurlijk aan het oordeel van de leerkracht om te bepalen of deze teksten daadwerkelijk geschikt zijn voor het doel waarvoor ze gebruikt worden.

De rol van de leerkracht is ook erg belangrijk met betrekking tot de leesmotivatie. Door het met verve introduceren en lanceren van een boek, door het getoonde enthousiasme en aandacht voor het inrichten van een rijke leesomgeving kan een leerkracht een belangrijke bijdrage leveren aan het creëren van een positieve leesattitude.

Strategisch leren

Willen kinderen zich ontwikkelen tot goede lezers dan is het van groot belang dat zij gebruik maken van effectieve strategieën. De rol van leerkracht is hierbij bepalend. Door het hardopdenkend voordoen wordt kinderen concreet voorgedaan hoe bepaalde strategieën worden ingezet. Daarnaast moet het aanzetten tot strategiegebruik een onderdeel zijn van elke leesles. Strategiegebruik zorgt voor een vergroot zelfvertrouwen. Door goede ervaringen zal het kind steeds vaker en bewuster gebruik maken van effectieve strategieën hetgeen de kwaliteit van het lezen versterkt. Binnen Klasse!lezen wordt er veel waarde gehecht aan de toepassing van technische leesstrategieën.

Effectieve strategieën zijn bijvoorbeeld:

- Gebruik maken van woordstructuren, zincontext en verhaalcontext
- Gebruik maken van voorkennis
- Gebruik maken van zichtbare elementen van de tekst zoals titel, illustraties, dikgedrukte woorden, kopjes etc.

Sociaal leren

Interactie is hetgeen het leren interessant en dynamisch maakt waardoor kinderen optimaal profiteren van het lesaanbod. Kinderen doen nieuwe kennis, sociale vaardigheden, leerstrategieën en metacognitieve vaardigheden op. Coöperatief leren is hiervan een praktische uitwerking. Het is belangrijk om bij het gebruik van coöperatief leren steeds aandacht te hebben voor de 5 uitgangspunten:

- Individuele verantwoordelijkheid
- Positieve wederzijdse afhankelijkheid
- Directe interactie
- Sociale vaardigheden
- Aandacht voor groepsprocessen; evalueren van het leerproces, het eindproduct en de samenwerking

Binnen Klasse!lezen hechten we eraan dat er veel aandacht wordt besteed aan de samenwerkingsvaardigheden van de leerlingen. De leerkracht heeft tot taak om de vaardigheden die de leerlingen nodig hebben om elkaar op adequate wijze te ondersteunen separaat te onderwijzen, zodat het leesproces optimaal gevoed wordt. Vandaar dat er veel waarde wordt gehecht aan het terugkoppelen op de samenwerkingsvaardigheden bij de evaluatie aan het einde van de les, naast de inhoudelijke evaluatie.

Het betekent ook dat de vaardigheden die nodig zijn voor de verschillende onderdelen van de les apart besproken en geoefend worden.

Directe Instructiemodel

“Goede instructie is vooral cruciaal voor potentiële risicolezers en zwakke lezers. Zij leren beter bij leerkrachten die duidelijk uitleggen wat de leerlingen moeten leren en laten zien welke stappen zij moeten nemen om zover te komen. Doelgerichte, expliciete, directe instructie, die gepaard gaat met goede interacties tussen leerkracht en leerlingen, is het meest effectief. De uiteindelijke effectiviteit van de instructie wordt zichtbaar in het aantal leerlingen dat de gestelde leesdoelen realiseert.”
(Vernooy, 2005)

Het model kenmerkt zich door de volgende fasen:

- Introductie
- Terugblik
- Oriëntatie op doel
- Presentatie / expliciete uitleg
- Ondersteunen bij toepassen / inoefening
- Zelfstandige verwerking
- Het bereiken van resultaten: feedback geven in alle fasen
- Evaluatie: wat ging goed, wat ging minder
- Terug- en vooruitblik

De opbouw van het directe instructiemodel is terug te vinden in het fasemodel van Klasse!lezen.

Convergente differentiatie

Convergente differentiatie houdt in dat leerkrachten doelbewust ernaar streven dat alle leerlingen in de groep voor lezen het minimumdoel halen. Dit kan gerealiseerd worden door zwakke lezers meer instructie- en leertijd te bieden (Allington, 1995).

Het werken met heterogene groepen leidt tot hogere verwachtingen voor de meest zwakke lezers. Zouden deze kinderen in niveaugroepen worden ingedeeld blijkt uit onderzoek dat leerkrachten lagere verwachtingen van deze leerlingen hebben. Lagere verwachtingen van de leerkracht leiden tot lagere resultaten bij de leerlingen. Effectief gebruik maken van heterogeniteit van de groepen waarbij vervolgens specifieke aandacht wordt gegeven aan de instructiebehoefte van zwakke lezers, houdt in dat men zicht blijft richten op de mogelijkheid om tot hogere leesprestaties te komen.

Binnen Klasse!lezen wordt er bewust gewerkt vanuit de convergente differentiatie. Kinderen kunnen zich daardoor verbinden met elkaar. Ze werken vanuit dezelfde doelen en mogen leren van en met elkaar. De zwakke lezers kunnen zich optrekken aan de leerlingen die hen tot voorbeeld kunnen zijn. Tegelijkertijd is er aandacht voor die kinderen die in hun leesontwikkeling meer uitdaging nodig hebben en minder ondersteuning nodig hebben.

Praktische tips

- Overdenk de indeling van de kinderen goed. Houd naast de leesontwikkeling ook rekening met andere onderwijsbehoeften. Een zeer faalangstige leerling op B-niveau, is misschien toch beter af in de groep die gaat duo-lezen.
- Doordenk alle klassenorganisatie van te voren goed. Waar gaan welke kinderen zitten en wie kunnen het beste met elkaar samenwerken etc. Oefen van te voren waar kinderen zitten en maak afspraken, bijvoorbeeld dat Klasse!lezen het toverwoord is, waardoor de leerlingen weten waar ze moeten gaan zitten.
- Betrek kinderen bij het inrichten van de rijke leesomgeving en bij de keuze van het leesmateriaal dat gebruikt wordt voor het Klasse!lezen.
- Kies leesmateriaal dat aansluit bij de thema's die op dat moment leven in de klas of waarvoor de klas op dat moment een bijzondere belangstelling heeft.
- Zorg voor voldoende diversiteit in de teksten. Goed gekozen teksten ondersteunen de leesbevordering en leesmotivatie.
- Gebruik zowel boeken uit de Canon Jeugdliteratuur als uit de reeksen die door kinderen als 'leuk' worden ervaren. Bijvoorbeeld de Kluitman-reeksen. Houd hier echter wel rekening met het feit dat de kwaliteit van het taalgebruik in boeken uit de Canon Jeugdliteratuur van een hoger niveau is dan de taal in de Kluitman-reeksen. Binnen de recreatieve boeken karakteriseren de Kluitmanreeksen zich door vloeiende teksten. Gebruik zowel boeken uit de Jeugdliteratuur als recreatieve boeken. Afwisseling doet lezen!
- Vaak is het ook de onbekendheid met bepaalde boeken waardoor kinderen niet kiezen voor schrijvers uit de Canon Jeugdliteratuur. De leerkracht kan kinderen, door gepassioneerd over boeken of schrijvers te vertellen, lanceren in boeken die ze eerder wellicht niet gekozen zouden hebben. Goed oog hebben voor pakkende fragmenten is hierbij van belang.
- Uitgangspunt van Klasse!lezen is steeds dat faalervaringen vermeden worden. Goede instructie van de tutoren is dan ook van groot belang (zie de bijlage tutorlezen). De leerlingen mogen niet 'worstelen'.
- De juf/meester loopt rond tijdens het lezen. Het is erg belangrijk dat de juf/meester rondloopt en bij de diverse groepjes luistert hoe er gelezen en samengewerkt wordt. De keuze van de kinderen die aan het eind van de les mogen presenteren, wordt mede op grond van deze observaties gemaakt.

- Om duidelijkheid te scheppen voor de kinderen hoe lang het lezen in de verschillende groepjes nog duurt, is het handig om gebruik te maken van de time-timer op het moment dat de kinderen gaan duo-lezen en tutor-lezen.
- Maak duidelijke afspraken over de effectieve leestijd. Tijdens de leesles gaan kinderen niet naar de wc, worden er geen boeken gewisseld. De stillezen-kinderen moeten ervoor zorgen dat zij voldoende leesmateriaal op hun tafel hebben liggen.
- Besteed gerichte aandacht aan de samenwerkingsvaardigheden. Wat wordt er van een duo-lezer verwacht, wat van een tutor en wat van een tutee? Wat doen de stillezen-kinderen?
- Aan het einde van de les wordt er zowel geëvalueerd op basis van het halen van het doel van de les als op de samenwerkingsvaardigheden. Om de evaluatie niet te lang te laten duren kan er aan de hand van stellingen door de kinderen gereageerd worden met een rode of groene kaart. Op deze wijze kun je zowel product als proces snel evalueren. Opmerkelijke uitkomsten worden kort besproken.
- De presentaties aan het einde van de les zijn erg belangrijk voor het succes van Klasse!lezen. De kinderen die de beurt hebben om voor de klas hun leesvordering te demonstreren moeten altijd een succeservaring beleven. Goede aansturing hierbij door de leerkracht is essentieel. Positieve feedback ondersteunt de leesmotivatie en de wil om leeskilometers te maken.
- Geef kinderen die op basis van de introductie van boeken, artikelen etc. de kans om het hele boek te lezen of het artikel te lezen.

Klasse!lezen staat of valt met het leerkrachtgedrag. Een bevlogen leerkracht die kinderen kan inspireren en die voldoende vakinhoudelijke kennis heeft van aspecten die het leesproces bevorderen, maakt een wereld van verschil voor de leerlingen. Voldoende goed voorbeeldgedrag, voldoende tijd, herhaling en goede instructie met aandacht voor differentiatie zijn de sleutels tot een succesvolle leesontwikkeling van alle kinderen. Met de hulp van leerkrachten wil Klasse!lezen daar graag aan bijdragen.

Willeke Evers en Terry van der Beek
Maart 2012

Bijlage 1

Koorlezen

Koorlezen is gelijktijdig hetzelfde stukje lezen in een groep of groepje.

Het wordt meestal vooraf gegaan door voorlezen door de groepsleerkracht. De groepsleerkracht heeft bij het koorlezen de rol van “dirigent” en bepaalt dan ook het tempo. Zij/hij geeft het goede voorbeeld en leest op leeftijdsadequaat niveau, met aandacht voor vloeiend lezen, zinsmelodie, interpunctie e.d.

Deze vorm van lezen wordt ook vaak gebruikt om het één voor één hardop lezen te vervangen. Door het samen in koor lezen hoeft niemand op zijn beurt te wachten. Alle leerlingen lezen namelijk tegelijk hardop. In Klasse!lezen is het een belangrijke fase in de lesopbouw om kinderen te ondersteunen bij hun leesvaardigheid.

In Klasse!lezen worden de zwakke lezers door de sterke lezers en de groepsleerkracht ondersteund. De zwakkere lezers horen het goede voorbeeld van de goede lezers en zien er meteen het woordbeeld bij. Ze kunnen bovendien zonder schaamtegevoel hardop in de groep lezen.

Naast het inzetten van Koorlezen bij Klasse!lezen, kan koorlezen ook ingezet worden bij het hardop lezen van de teksten bij begrijpend lezen, of bij de zaakvakken.

Vanaf midden groep 3 tot eind groep 8 kan deze vorm van lezen worden ingezet. Het is geschikt voor alle leerlingen, maar vooral de zwakkere lezers in een groep profiteren van deze vorm van lezen. Voor de andere lezers kan het motiverend werken als ze niet op hun beurt hoeven te wachten, maar meteen hardop mogen meelesen.

Uitvoering

- De groepsleerkracht leest de tekst voor, de leerlingen wijzen bij..
- De leerlingen lezen samen met de groepsleerkracht dezelfde tekst hardop voor.

Bijlage 2

Duolezen

Twee leerlingen lezen samen een stuk tekst of een boek. Ze lezen om beurten een bladzijde, of om beurten een zin of een alinea.

Samen hardop lezen geeft een beginnende lezer meer concentratie en uithoudingsvermogen. Dit helpt hem een boek uit te lezen. Het overbrugt de periode dat lees oefening hard nodig is, maar nog zoveel energie vergt dat het niet zo aantrekkelijk is om te doen.

Het bevordert op deze manier de woordherkenning, de vloeiendheid en het leesplezier. Het dagelijks werken met duolezen in groep 3 en 4 geeft een belangrijke impuls aan de leesniveaus in de klas.

Voorbereiding

- De duo's worden in overleg met de kinderen samengesteld. In de praktijk blijken zelfgekozen duo's het best te werken. De kinderen moeten een redelijk vergelijkbaar leesniveau hebben, maar het is niet erg als er 1 AVI-niveau verschil is. Ze gaan lezen op hun hoogste instructieniveau.
- Als bepaalde duo's minder goed werken, kan het na een aantal weken nodig zijn om de duo's te wijzigen.
- De duo's lezen samen uit één boek. De leerkracht zorgt ervoor dat er genoeg leesmateriaal aanwezig is om niet te hoeven lopen tijdens het duolezen. Bij Klasse!lezen lezen alle kinderen die zijn ingedeeld bij het duolezen, dezelfde tekst die ze eerst samen met de leerkracht te hebben koorgelezen.
- Voor het duolezen gelden dezelfde regels als vermeld bij Stillezen (zie bijlage Stillezen).

Uitvoering

- De duo's lezen om beurten een bladzijde, de ander leest stil voor zichzelf mee (wijst bij).
- Er kunnen ook andere afspraken gemaakt worden zoals: om de beurt een alinea lezen, om de beurt een zin lezen.
- De leerlingen ondersteunen elkaar als er een hapering is of er problemen zijn bij het goed kunnen uitspreken van het woord.
- 5 minuten voor de eindtijd geeft de leerkracht een signaal, de kinderen kunnen dan nog 5 minuten praten over wat ze gelezen hebben. Bij Klasse!lezen is er een vaste eindtijd die door middel van de time-timer wordt aangegeven. Alle kinderen blijven door oefenen tot de time-timer aangeeft dat de tijd verstreken is.

Doelgroep en frequentie

Naast het inzetten van duolezen binnen het Klasse!lezen, kan duolezen ook heel goed worden ingezet ter ondersteuning van de leesontwikkeling in groep 3 en 4 (soms risicolezers in groep 5). Eventueel dagelijks twintig tot dertig minuten.

Binnen Klasse!lezen vindt het duolezen plaats in de leestijd waarin de andere kinderen in de klas stillezen en tutorlezen.

In groep 3 is dit ook een geschikte werkwijze voor kinderen die al te ver voorlopen om mee te kunnen doen met de methode, maar nog niet goed zelfstandig kunnen lezen. Kinderen met duidelijke leesproblemen zijn vaak meer gebaat bij tutorlezen, dan bij duolezen. Kinderen met een AVI-beheersingsniveau E4 kunnen stillezen daarvoor is het hardopverklanken nog nodig versterking van de elementaire leeshandeling.

Bijlage 3

Tutorlezen

Tutorlezen

Tutorlezen zoals het meestal wordt toegepast, is erg geschikt voor leerlingen met leesproblemen of een achterstand in de leesontwikkeling. Ze lezen met behulp van een oudere leerling (twee groepen hoger) of zijn zelf tutor van een jonger kind. Het is wel van belang dat de tutor minstens twee AVI-niveaus hoger leest dan het kind dat hij begeleidt.

Binnen Klasse!lezen wordt er gebruik gemaakt van de A/B-leerlingen uit de klas. De A/B-leerlingen wisselen elkaar af in het tutor zijn, zodat zij de ene dag kunnen stillezen in een zelfgekozen boek en op een andere dag tutor zijn van een van de D/E-leerlingen.

Tijdens het lezen zorgt de tutor ervoor dat het lezen gemakkelijker wordt voor het kind. Hij doet dat door voor te lezen, voor te zeggen en neutrale feedback te geven bij fouten. Deze manier van lezen bevordert de woordherkenning en de vloeiendheid, en heeft meestal ook positieve effecten op de leesvaardigheid en de sociale vaardigheden van de tutor. Het is van belang om de vaardigheden die verlangd worden van de tutor apart met de tutores te oefenen.

Zie ook *Samen beter lezen* door Hetty Klaassen en Aleid Stienstra-Sondij (1999) en *Een boek voor twee* van Hilde Keer (www.maklu.be).

Tutorlezen binnen Klasse!lezen loopt parallel aan het duolezen en stillezen van de andere kinderen op school.

Vorbereiding

- De leerkracht voegt tutores toe aan de kinderen met leesproblemen. Er worden alleen tutores gekozen die aangeven dit graag te willen doen. De tutor wordt geselecteerd uit de A/B-leerlingen. Meestal wordt een tutor ingeschakeld voor een periode van 6 weken, daarna wordt er gewisseld. Dit om verveling te voorkomen.
- De kinderen waarmee gelezen wordt, lezen de tekst die eerder door de leerkracht is voorgelezen en waarna er is koorlezen. De leerkracht zorgt voor een motiverend boek op het hoogste instructieniveau. Het is voldoende om samen uit één boek te lezen.
- De tutores krijgen instructies van de leerkracht
- De leerkracht belegt om de 6 à 8 weken een tutorvergadering. Het is belangrijk om aandacht te geven aan de rol die tutores spelen binnen Klasse!lezen. Op het moment dat zij steeds bevestigd krijgen door de leerkracht dat hun rol van belang is, neemt hun motivatie toe om deze rol adequaat te vervangen. Luisteren naar suggesties ter verbetering van het tutorlezen, levert vaak interessante ideeën op.

Uitvoering

De leerlingen zitten naast elkaar en lezen samen in het boek. Steeds wijst één van beiden bij. De tutor leest eerst voor, daarna lezen ze samen hardop hetzelfde stukje en daarna leest de leerling alleen hardop. De tutor zegt woorden voor waarbij de leerling aarzelt, geeft directe feedback op fouten en zegt wat hij goed vindt aan het lezen.

De leerkracht loopt geregeld langs om te kijken hoe het gaat en overlegt hierover met de tutor, waarbij uiteraard veel ruimte is voor de ervaringen van de tutor.

Aanpassingen

Afhankelijk van de onderwijsbehoeften kan de leerkracht ervoor kiezen om met de tutor en de tutee te overleggen dat het aantal herhalingen van het stukje tekst kan terug gebracht worden naar 2, waarbij samen lezen wordt overgeslagen.

Stillezen

Stillezen lukt meestal goed vanaf beheersing AVI E4. Vanaf dit niveau is het van essentieel belang om elke dag tijd in te roosteren voor het stillezen. Het is de beste manier om veel leeservaring op te doen en leeskilometers te maken. Stillezen vormt een belangrijk doel van het leesonderwijs, omdat het de belangrijkste en efficiëntste manier is om te lezen voor het plezier en om kennis te verwerven.

Het is de bedoeling dat de klas aandachtig en rustig zit te lezen en dat er niet gelopen wordt. Hiertoe worden regels opgesteld. Het kost vaak wel een paar weken voordat dat ordelijk verloopt. Als het eenmaal loopt zijn de meeste leerkrachten heel enthousiast over de gezelligheid, rust en aandacht die er vanaf stralen. De implementatie van stillezen verbetert sterk als de leerkracht ook elf leest tijdens de daarvoor gestelde tijd. Er gaat niets boven het voorbeeld van een enthousiast lezende leerkracht.

Binnen Klasse!lezen heeft het stillezen de functie om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van de A/B-leerlingen. Zij zijn lezen ruim boven leeftijdsadequaat niveau en moeten in hun leesontwikkeling niet geremd worden. De leerkracht ondersteunt de kinderen die stillezen zo veel mogelijk door het aanbieden van leuke, interessante boeken en/of artikelen.

Vorbereiding

- De leerkracht zorgt voor een aantrekkelijke klassenbibliotheek met fictie en non-fictie. Eventueel ook tijdschriften en strips.
- De collectie wordt aangevuld met een goede verzameling luisterboeken.
- De leerkracht stelt regels op en bespreekt deze met de groep. Hij kan kiezen uit de volgende regels:
 - o Zorg dat je genoeg te lezen hebt op tafel. Het is niet de bedoeling dat je tussendoor wat gaat halen.
 - o Drinken of naar de wc gaan doe je voor of na het stillezen.
 - o Ga zo zitten dat je niemand kunt aanraken als je je armen uitstrekt.
 - o Nergens op letten, niet bewegen, geen geluid maken.
 - o Na het lezen eventueel je logboek invullen.

De leerkracht zorgt dat hij zelf ook voldoende te lezen heeft en kiest een plek vanwaar alle kinderen zichtbaar zijn. Tijdens het Klasse!lezen loopt de leerkracht echter rond om groepjes te ondersteunen en te luisteren naar de leesontwikkeling.

Er wordt een signaal afgesproken voor beginnen en eindigen.

Uitvoering

- Eventueel leest de leerkracht eerst een stukje voor, om kinderen te motiveren eens wat anders te lezen dan hun gebruikelijke keuzes.
- Daarna wordt het startsignaal gegeven. Gedurende de afgesproken tijd wordt er onafgebroken gelezen, ook de leerkracht. De leerkracht observeert tegelijkertijd en kijkt zo nu en dan de klas rond. (Bij Klasse!lezen loopt de leerkracht rond.)
- Als een kind zich niet aan de regels houdt, wordt het later in een individueel gesprek met het kind gecorrigeerd. De betreffende regel wordt nogmaals besproken en er wordt samen een plan bedacht waardoor het makkelijker is om zich te houden aan de regel.
- De kinderen weten dat de time-timer de eindtijd aangeeft van de leestijd.
- Na het lezen complimenteert de leerkracht de kinderen met hun volgehouden concentratie. Eventueel kan klassikaal nog even aandacht worden besteed aan hele leuke stukjes uit een boek. Kinderen die dat willen kunnen een stukje voorlezen.
- Als het bij sommige kinderen niet lukt om volledige aandacht te schenken aan het lezen, is het in de eerste plaats goed om te kijken of het boek wel goed is. Is het boek niet te moeilijk, te spannend. Zijn de hoofdstukken niet te lang. Heeft het kind op papier een schema nodig waarop de hoofdpersonen staan die in het boek voorkomen?

Zie ook: *Checklist randvoorwaarden stillezen*, uit *Dyslectische kinderen leren lezen* van A.Smits en T.Braams, pag.53,54. En *Leerlingen worden lezers door te lezen. Stillezen warm aanbevolen* van K.Vernooy